

บทที่ 4

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพร บ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

การศึกษาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ได้แบ่งหัวข้อของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ แนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สำหรับการนำเสนอในบทนี้ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 ขอเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ
อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

คำถามการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามวิจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. แนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีอะไรบ้าง
2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ประการ คือ

1. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2. เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ร่วมแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการวิจัยระยะที่ 1 โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่เชื่อมั่นว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีศักยภาพและภูมิปัญญาเพียงพอที่จะร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรของตนเองได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) ที่เหมาะสม ดังนั้น ในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้แนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 องค์กรของชุมชน
- 1.2 การบริหารจัดการ
- 1.3 การมีส่วนร่วม

2. ประชากร

ในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้
สมุนไพรมันสิงห์ใต้จำนวน 16 คน จำแนกได้ดังนี้

2.1.1 คณะกรรมการบริหาร จำนวน 5 คน

2.1.2 สมาชิก จำนวน 11 คน

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้
สมุนไพรมันสิงห์ใต้ จำนวน 5 คน ได้แก่

2.2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้ จำนวน 1 คน

2.2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สังข์ จำนวน 1 คน

2.2.3 เกษตรอำเภอกำแพงบางระจัน จำนวน 1 คน

2.2.4 เกษตรตำบลกำแพงบางระจัน จำนวน 1 คน

2.2.5 ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการ
พัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมันสิงห์ใต้ หมู่ที่
12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ เป็นการวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion)
โดยสร้างโอกาส กระตุ้นและเสริมพลังให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องในการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมันสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบล
โพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการ
วิจัยในระยะที่ 1 โดยอาศัยองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาบริบทชุมชน สภาพการดำเนินงาน
ปัญหา และความต้องการพัฒนาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่น
ควันไม้สมุนไพรมันสิงห์ใต้ ที่คณะกรรมการ สมาชิก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันคิด
วิเคราะห์ และสังเคราะห์ไว้ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปใช้ประโยชน์ในชุมชนต่อไป

การดำเนินการวิจัยในระยะนี้ เป็นการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัด
เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการระดมความคิดและการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้
และร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ ตลอดจนแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงาน
วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมันสิงห์ใต้ และกำหนดดัชนีชี้วัด
ความสำเร็จการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมัน
สิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีวิธีดำเนินการ
ดังนี้

3.1 สรุปรบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการ
ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยการประชุมกลุ่มและจัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุป

บทเรียนของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเกิดความตระหนักในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2551 เวลา 13.00 - 16.00 น. ณ บ้านประธานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุมคือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ จำนวน 16 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นคว้นไม้ จำนวน 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สังข์จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน

ในการจัดประชุมครั้งนี้ได้มีการทบทวนผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ซึ่งจะได้รับทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ รวมทั้งความต้องการพัฒนาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมัน และดำเนินการร่วมกันในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

3.2 กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีการประชุมกลุ่มและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวันที่ 1 มิถุนายน 2551 เวลา 13.00 - 16.00 น. ณ บ้านประธานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมดำเนินการ คือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันจำนวน 16 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นคว้นไม้จำนวน 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สังข์ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน ซึ่งได้ร่วมกันดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมันบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปการจำแนกชนิดของข้อมูลแบบไม่ใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก รวมทั้งสังเคราะห์สรุปเป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของ

กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัยเปิดเวทีการประชุมเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้ร่วมกันพิจารณาเสนอแนะแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นคว้นไม้สมุนไพรมบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีรายละเอียดดังนี้

1. องค์กรของชุมชน

ในด้านองค์กรของชุมชน มีแนวทางและวิธีการพัฒนาคือ การจัดทำระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนดของกลุ่ม และการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้ได้มีการกำหนดกิจกรรมตามแนวทางการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

ตาราง 5 แนวทางและวิธีการพัฒนา กิจกรรม ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านองค์กรของชุมชน

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด	เป้าหมาย
1. จัดทำระเบียบข้อบังคับหรือข้อกำหนดของกลุ่มในการประชุมประจำปีของสมาชิกกลุ่ม	1. การจัดทำและปรับปรุง ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มในการประชุมประจำปี	1.สมาชิกในกลุ่ม ร้อยละ 80 ร่วมจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	1. มี ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
2. จัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	2.สมาชิกในกลุ่ม ร้อยละ 80 ร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดทำแผนดำเนินงาน	2. มีแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

2. การบริหารจัดการ

ในด้านการบริหารจัดการ มีแนวทางและวิธีการพัฒนาคือ การขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้ด้านการตลาดแก่สมาชิกในกลุ่ม และการให้ความรู้ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้แก่สมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งยังต้องการให้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม โดยมีการกำหนดกิจกรรมและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

ตาราง 6 แนวทางและวิธีการพัฒนา กิจกรรม ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายการพัฒนา การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด	เป้าหมาย
1. ขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1. ฝึกอบรมจัดทำแผนดำเนินงานของกลุ่มเพื่อจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ	1. การอบรม จัดทำแผนและโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ	1. มีการจัดทำโครงการเสนองบประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. การให้ความรู้ด้านการตลาดแก่สมาชิกในกลุ่ม	2. การอบรมให้ความรู้ด้านการตลาดแก่สมาชิกในกลุ่ม	2. สมาชิกในกลุ่มร้อยละ 80 ได้ร่วมอบรมความรู้ด้านการตลาด	2. สมาชิกในกลุ่มร้อยละ 80 มีความรู้ด้านการตลาดเพิ่มขึ้น
3. การให้ความรู้ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้ที่มีมาตรฐานแก่สมาชิกในกลุ่ม	3. การอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้ที่มีมาตรฐานแก่สมาชิกในกลุ่ม	3. สมาชิกในกลุ่มร้อยละ 80 ได้ร่วมอบรมความรู้ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้ที่มีมาตรฐาน	3. สมาชิกในกลุ่มร้อยละ 80 มีความรู้ด้านการผลิตน้ำส้มกลั่นควันไม้ที่มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น

3. การมีส่วนร่วม

ในด้านการมีส่วนร่วม แนวทางและวิธีการพัฒนาคือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และมีส่วนร่วมในผลการดำเนินงาน

และติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม ได้มีการกำหนดกิจกรรมและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

ตาราง 7 แนวทางและวิธีการพัฒนา กิจกรรม ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายการพัฒนา การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด	เป้าหมาย
1.การประชุมสมาชิกเพื่อร่วมกันจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	1.จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	1.สมาชิกในกลุ่มร้อยละ 80 เข้าร่วมในการจัดทำแผนดำเนินงาน	1. มี แผน การ ดำเนินงานของกลุ่ม
2.การสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม	2.จัดให้มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่ม	2. มี การ ประชุม สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่ม	2.ประชุมสรุปการดำเนินงานกลุ่ม 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง

ในขั้นตอนนี้เป็นการแสวงหาแนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาของแต่ละกิจกรรมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี และเป็นการกำหนดรูปแบบการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพสังโฆ อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในขั้นตอนต่อไป ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันพิจารณาแล้วว่าต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ที่เน้นการก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รู้จักตนเอง มีความเข้าใจตนเอง กำหนดอนาคตแนวทางการพัฒนาตนเองและชุมชนได้ รวมไปถึงการประสานความร่วมมือหน่วยงานภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักในเรื่องวิสาหกิจชุมชนที่กำหนดโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว โดยจะสนับสนุนให้มีการประเมินศักยภาพ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้

จึงได้มีความเห็นร่วมกันที่ต้องการรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการจัดทำแผนการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี